

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- תרומות
- ספרות ועומר וחג
- הסוכות
- ימי בן המצות - גלות וגאולה
- ימי בראשית
- חג המסכות
- חנוכה
- ימי המצות
- הגדה של פסח
- בניית מצות הממדיית
- שמעון
- חכמה ומוסר
- שיר השירים
- שבת שירושלם
- מידת הכבוד
- שימוע בעונה
- ענייני ביש' ובלבנה
- מיריות שביק
- בראשית ח"א - מאמר
- מבוא בראשית-חג
- בראשית ח"ב - על
- כל-תולדות
- בראשית ח"ג - יצא-ויחי
- שמות ח"א - שמות-בטלה
- שמות ח"ב - מאמר מבוא
- יתרו-מטפסים
- שמות ח"ג - תרומה-פקודי
- יקרא ח"א - יקרא-פגוע
- יקרא ח"ב - אהרן-במקומו
- במדבר ח"א - במדבר-שילח
- במדבר ח"ב - קורח-מטיע

ניתן להשיג: mechonbennelach@gmail.com
בארה"ב ניתן להשיג: salea@yefenofbooks.com | Warehouse: 9482450220

פרשת ראה תשפ"ב
גליון מס' 222

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת ראה

שילה והמנוחה זו ירושלים', צריך ביאור סדר הכתוב שהקדים מנוחה לנחלה. ויתבאר על דרך 'לא זו אף זו', שהרי הפסוק מדבר על דרך השלילה, 'הכי קאמר לא מיבעיא מנוחה דלא מטיתו, אלא אפילו לנחלה נמי לא מטיתו'.

ואכן בהמשך (פסוק י') כתובים הדברים כפי סדרם: 'ועברתם את הירדן וישבתם בארץ אשר ה' אלוקיכם מנחיל אתכם והניח לכם מכל איביכם

כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה אשר ה' אלוקיך נותן לך (יב, ט)

בגמרא (זבחים ק"ט). נחלקו תנאים בביאור הפסוק, ונאמרו שם ד' דעות אם מנוחה זו שילה, נחלה זו ירושלים, או איפכא שנחלה זו ירושלים ומנוחה זו שילה. ויש מ"ד ששניהם נאמרו על שילה ויש מ"ד זו וזו ירושלים. ודרשוהו ממקראות.

והביאור בזה, שנקראת שילה 'מנוחה', מפני שהיה להם בו מקום מנוחה וחנייה לזמן מה, אבל 'נחלה' מורה על מנוחה קבועה בדרגה של קביעות נחלה, כירושה עדי עד.

והתנא החולק סבר שנקראת שילה בשם 'נחלה', שאז כבר היתה הארץ בידם בדרגה של נחלה, שנכבשה בידם וחילקהו בשילה, כמבואר בגמרא (שם): 'דפלגו התם נחלות', אולם מנוחה מכל אויביהם עדיין לא היתה להם, ורק בימי דוד זכו לתקופת 'המנוחה' שנחו מכל אויביהם מסביב, ואז באו לירושלים.

ומבואר בגמרא שלפי מ"ד שסבר 'הנחלה זו

בגליון

פרשת ראה

ביאורי פסוקים עמוד 1

ביאורי עניינים

ראשי חדשים לעמך נתת עמוד 8

חכמה ומוסר

הבא ליטור מסייעין אותו עמוד 10

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו

הרה"ח ר' **אריה בר"י ברנד** שליט"א
לרגל הבר מצוה לבנו

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנחות ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'צוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור כל
גנזי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים הרבים
נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי התורה
מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין לא
הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה
פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים לדבר
המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו 'צוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לכוון במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע ובענייני דיומא
שמעו ותחי נפשכם
ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התהלה

הודעה חשובה ומשמחת

לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למעלה הימנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המשימה המישי תורה
- שיעורים
- על הת"ס
- סדר
- המת ומחשבת
- ביאורי סודר
- סדר
- אמנה ומחוק
- מגאון
- תורה ודעת
- אמרימים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתעיה מכון

שיעורים 94 עוקת סניפה

עבודת הטובה בבני מסת
לשמוך סיקוריו רבינו
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
בספרייה המיוחדת ספריו חללים

מלון התהלה 054-8422488

כתובת איתם ישראל 1/9

ביתר עילית

עמודה מכתב לפי סעיף 46

לתיבת הארית

mechonbenmelech@gmail.com

מסביב וישבתם בטח', הרי תחילה 'מנחיל' דהיינו נחלה, ואחר כך 'הניח' והיינו מנוחה.

*

בגמרא (זבחים ק"ח): 'תנו רבנן ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים שנה חסר אחת, ימי אהל מועד שבגלגל ארבע עשרה ז' שכבשו וז' שחלקו, ימי אהל מועד שבגנוב וגבעון חמשים ושבע, נשתיירו לשילה ג' מאות ושבעים חסר אחת.' [ויש שרמזו לזה בכתוב (תהילים ע"ח, ס) 'ויטש משכן שילו אהל שִפְן באדם', 'שכן' בגימטריא שלש מאות ושבעים].

והנה הרחבנו בכמה מקומות ביסוד 'תורת המספרים' [ראה מאמרי מבוא לבן מלך עה"ת מאמר י], בביאור המשמעות מיוחדת למספרים בתורה בדרך הפשט, ומסתבר שלמספרים אלו של שנות בתי המקדשות יש משמעות חשובה במיוחד, ויש לעמוד על טעמם של דברים על פי פשוטם. בטעם ששילה עמד במשך ש"ט שנה. אחר כך הבית הראשון עמד במשך ת"י שנה. ובית שני עמד במשך ת"כ שנה. והבית שלישי יעמוד לנצח נצחים, עד ימות העולם הבא'.

וממה שהבית הראשון עמד ארבע מאות ועשר שנים והבית השני ת"כ שנה, עולה שהמספר היסודי של שנים שראוי לבית מקדש לעמוד הוא 'ארבע מאות'. וכבר הארכנו שם שהמספר 'ארבע מאות' הוא מספר של 'ריבוי גדול מאוד'. ומספר גלות מצרים 'ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה'. 'ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר'.

והנה בית ראשון עמד ת"י שנה, שזה המספר של ד' מאות, אבל בצורה עשירה, וכבר ביארנו פעם שבמספר עגול לא נחשב מספר אחד לכאן או לכאן, והיינו שש"צ כבר נחשב לארבע מאות ומאידך ארבע מאות ועשר גם נחשב עדיין לת', אלא שהוא ארבע מאות בצורה עשירה.

ובית שני עמד ת"כ שנה, שזה כבר 'יותר מארבע מאות', 'ארבע מאות ועוד', 'ארבע מאות עם תוספת'. בבית ראשון היה 'ארבע מאות מלא', ובבית שני היה 'ארבע מאות עם תוספת'.

והטעם שבית שני עמד יותר מבית ראשון, משום ש'קדושה שניה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד

לבוא'. עכ"פ לחד מ"ד. וכתוב 'גדול כבוד הבית האחרון יותר מן הראשון' (הגי' ב, ט). הוא היה גם יותר מפואר, וגם עמד יותר בצורה של קביעות, וגם עמד למשך יותר זמן, 'ארבע מאות שנה ויותר'.

ועיין בגמרא (בבא בתרא ג.) 'דכתיב גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, רב ושמואל ואמרי לה ר' יוחנן ור"א חד אמר בבבין, וחד אמר בשנים' אולם בשילה לא הושלם המספר הראוי לבית, ועמידתו נמשכה רק ש"ט שנה, שהוא מספר שכבר יכול להיחשב לד' מאות שנה. ואולי שבכך התבטא הארעיות שלו, ובשילה לא היתה תקרה רק יריעות, ואילו היה ארבע מאות שנה כבר היה צריך להחשיבו לבית של קבע, ועדיין לא זכו להגיע לזה. והטעם למספר ש"ט בדיוק, יש לבאר שהמספר ש"ט עדיין אינו יכול להיחשב למספר ת', אבל ש"ס שכבר עבר ביחידה של 'עשר' יותר ממצחית של המאה הרביעית. [שהרי פשוט שבמספרים גדולים כל עשר נחשב ל'יחידה']. והקב"ה ברחמיו נתן לנו את משכן שילה עד ל'רוב' של ד' מאות שנה ולא יותר, אבל בחיבות ומידה גדושה, ולכן הוסיף עד המספר הכי גבוה שעדיין יכול להיחשב ל'רוב', וש"ע זה כבר יותר מהנצרך ל'רוב' וכבר היה נחשב כמו שעמד ת' שנה, ולמספר זה כבר לא הגיע לנו. ולכן נתן את המספר הכי קרוב למספר ש"ע שעדיין יכול להיחשב ל'רוב', וזהו המספר ש"ע חסר אחת, ולכן משכן שילה עמד במשך ש"ט שנה.

* * *

רק חזק לבלתי אכל הדם, כי הדם הוא הנפש, ולא תאכל הנפש עם הבשר. לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים. לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני ה' (יב, כג-כה)

מפסוק זה 'לא תאכל הנפש עם הבשר' דרשו חז"ל איסור אבר מן החי. אבל בפשטות הכתוב בא ליתן טעם על איסור דם, והוא המשך לתחילת הפסוק כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר.

והנה מבואר בגמרא שחיוב כרת באכילת דם הוא רק בדם הנפש, אבל על דם התמצית ודם האיברים אינו עובר אלא בלאו. וילפינן לה מדכתיב כאן תרי קראי לא תאכלנו לא תאכלנו, וברש"י כאן

לא תאכלנו - אזהרה לדם התמצית, לא תאכלנו - אזהרה לדם האברים' (ועיין בגמרא כריתות ה:).

והנה בפרשת אחרי נתבאר בתורה טעם איסור דם הנפש - כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם כי הדם הוא בנפש יכפר. על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם והגר הגר בתוכם לא יאכל דם. וכו'. כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו כי נפש כל בשר דמו הוא כל אוכליו יכרת' (ויקרא יז, יא-ד). הרי מפורש שטעם איסור דם הנפש ועונש הכרת שעליו, הוא משום שדם הנפש מיועד לגבוה.

והנה כאן בא הכתוב ליתן טעם איסור אכילת דם האיברים, והיינו 'לא תאכל הנפש עם הבשר'. ונראה בביאורו, שגדר איסור זה הוא שלא יהיה מותר לאכול גם הבשר וגם הדם, ומכיון שהבשר מותר באכילה על כן נאסר הדם, שאם לא כן נמצא שאוכל גם הדם וגם הבשר. ויסוד האיסור הוא משום שכאשר אוכל הבשר והנפש יחדיו הרי יש בזה בליעת דבר שלם, גם את הדבר וגם את הסיבה המחייבה אותו, ויש בכך משום אכזריות ונטילה במידה יתירה.

וכן מצינו שהתורה אסרה כמה דברים כעין זה, כגון איסור 'אותו ואת בנו', שאסרה תורה לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד, שזה מעשה גסות ואכזריות לכלות האם ובנה באותו יום. וכמו כן מצות שילוח הקן ואיסור לקיחת האם על הבנים, שהוא מאותו עניין שלא להתאכזר ולהשתלט כליל על קן צפור, האם יחד עם הבנים, גם את הבנים וגם את האם אשר היא הסיבה להם. וכן נראה באיסור בשר בחלב שכתבה אותו תורה בלשון 'לא תבשל גדי בחלב אמו', אשר מוכיח שגם כאן יסוד האיסור הוא שלא לבשל הגדי יחד עם סיבת גידולו המחייבה אותו.

אלא שכל מצוה ניתנה בגדריה ופרטיה המיוחדים לה לפי עניינה, שבבשר וחלב נאסר רק כאשר מתבשלים ממש יחדיו. ואילו בקן ציפור נאסר רק אם יקח לעצמו גם את האם וגם את הבנים (וישירות הראשונים בזה וטעמיהם יבואר במקו"א). ובאותו ואת בנו נאסר דווקא אם ישחטוהו באותו היום. אבל באיסור דם, גדר האיסור הוא שאי אפשר שיהיו מותרים כלל שני הדברים יחדיו, שמכיון שהבשר מותר באכילה,

אי אפשר שגם הדם יהיה מותר באכילה. ולכן נאסר אכילת הדם לגמרי, וזה כוונת לשון הפסוק 'לא תאכל הנפש עם הבשר' שיסודו של איסור דם הוא בכדי שלא יתקיים מציאות של היתר אכילת הבשר עם הנפש. והבן.

ובפרשה זו שגדר איסור דם שבו הוא מצד לא תאכל הנפש עם הבשר, למדו חז"ל לאסור גם דם האיברים, משום שמצד איסור דם שנאמר בחומש ויקרא, רק דם הנפש נאסר כי רק דם הנפש הוא העולה לכפרה לגבוה. אבל דם האיברים אין בו גדר זה, אכן מצד פרשה זו 'לא תאכל הנפש עם הבשר', נאסר גם דם האיברים שאף שאינו עולה לגבוה גם הוא אסור משום אכילת הנפש עם הבשר.

* * *

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוה, למען ייטב לך ולבניך אחרריך עד עולם, כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלוקיך (יב, כח)

תמהו המפרשים בלשון הפסוק שהקדים 'שמור' ואחר כך 'ושמעת'. ובכל התורה כתיב קודם שמיעה ואחר כך שמירה, שהרי כך סדר הדברים, תחילה לשמוע ואחר כך לשמור מה ששמע. ומדוע הקדים איפוא כאן שמירה לשמיעה [עייין אוה"ח ומשך חכמה, ולכאורה משום קושיא זו גם רש"י גטה כאן מ'פשוטו של מקרא' ומביא מדרש חז"ל - 'שמור זו משנה'].

ונראה שהכוונה כאן 'ושמעת' היא במשמעות יותר עמוקה מאשר סתם שמיעה, שכאן מדובר בשמיעה שנוספת על השמירה, שמיעה של התבוננות והבנה בעומק הדברים, [כמו 'תשמע חלום לפתור אותו']. כלומר תחילה שמור דהיינו לקיים את המצוות בפשוטם כפי שהם, אולם נוסף על כך מוטל עלינו לדקדק בהם עוד ולשמוע ולהקשיב היטב מה שיש בהם יותר מהקיום הפשוט, עוד תוספת פרטי דינים וחלקי גדרי קיום המצוה. דהיינו כל מה שדרשו חכמים מעומק לשון הכתוב בכל מצוה ומצוה, ודקדקו וספרו את אותיות התורה ודרשו כל תג ותג. וכן מה דקים להו מעומק תושבע"פ מסברת נפשם ורוחב ליבם, שכל זה נכלל בגדר 'ושמעת'.

ועוד נראה שנכלל בזה גם הנהגות ישירות שיש

ותכוין בעשייתן לעשות הטוב והישר בעיניו בלבד, ו'למען ייטב לך', הבטחה, יאמר כי בעשותך הטוב בעיניו ייטב לך, כי השם מטיב לטובים ולישרים בלבבותם'.

אכן בפסוק כאן נראה שזה הפשט ועיקר כוונת הכתוב, שהתורה מצווה לשמוע ולעייין במצוות יותר מן המפורש בהם. וגם שם דרשו חז"ל דבר זה, כמו שכתב הרמב"ן בהמשך דבריו - 'ולרבותינו בזה מדרש יפה, אמרו זו פשרה ולפנים משורת הדין והכוונה בזה כי מתחלה אמר שתשמור חוקותיו ועדותיו אשר צוך, ועתה יאמר גם באשר לא ציוך תן דעתך לעשות הטוב והישר בעיניו, כי הוא אוהב הטוב והישר. וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותיקוני הישוב והמדינות כולם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל (ויקרא יט טז), לא תקום ולא תטור (שם פסוק יח), ולא תעמוד על דם רעך (שם פסוק טז), לא תקלל חרש (שם פסוק יד), מפני שיבה תקום (שם פסוק לב), וכיוצא בהן, חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין, וכגון מה שהזכירו בדינא דבר מצרא (ב"מ קח), ואפילו מה שאמרו (יומא פו) פרקו נאה ודבורו בנחת עם הבריות, עד שיקרא בכל ענין תם וישר'.

* * *

ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם וגו' (יד, ח)

עיינ ב"אור החיים" פרשת שמייני שמביא מאמר חז"ל "למה נקרא שמו חזיר שעתיד להחזיר להיות מותר", ובהמשך דבריו שם כתב "והוא גרה לא יגר וכו' אבל לעתיד לבא יעלה גרה ויחזור להיות מותר, ולא שישאר בלא גרה ויִתָּר, כי תורה לא תשונה".

ונראה בטעם הדבר ובעומק משמעותו, דהנה כל המינים הטמאים אין להם כלל סימני טהרה, לא מעלה גרה, ולא מפריס פרסה. ורק ארבעת המינים הללו, גמל ארנבת שפן וחזיר, הוצרך הכתוב לפרטם, שלמרות שיש בהם סימן טהרה אחד, בכל זאת אין להכשירם כיון שאין להם את הסימן השני. ותחילה מנה הכתוב את שלשת המינים שיש להם את סימן הטהרה הפנימי דהיינו מעלה גרה, אבל אין להם את

ללמוד מ'רוח' התורה, אשר בכל מצוה ומצוה, או מכללות עניין המצוות. וכמו שכתב החזון איש באיגרותיו - 'כל מצוות התורה וחוקיה ניתנו ללמוד מהן מלבד פרטי מצוותן, את חפץ ה' מאתנו בהנהגתנו, במעשה ובמחשבה ובסידור המושכלות בכל המושג אצלנו על פני האדמה ומזה למדו חז"ל את תורת המדות, אם כי לא נתייחד להם דבור מיוחד, אבל הן מעיקר כללות התורה הקדושה' (ח"ג קסה).

ולפי זה מבואר שפיר המשך הפסוק 'כי תעשה הישר והטוב בעיני ה' אלוקיך' שלאורה אין זה שייך לתחילת הפסוק. אכן לפי המבואר הרי זה עניינו של הפסוק שעל ידי 'השמיעה' וההתבוננות במצוות יגיע לקיום ההנהגות הישירות שאינם מפורשים בתורה אלא הם רק בגדר 'הטוב והישר בעיני ה' אלוקיך'. שלא ציוה הקב"ה בפירוש עליהם.

והנה אמרו חז"ל דאף ש'שכר מצוות בהאי עלמא ליכא', אין זה אלא במצוות שאנו חייבים בהם, אבל עשיית הידורי מצוות, יש עליהם שכר גם בעוה"ז. וכדאיתא בגמרא - 'במערבא אמרי משמיה דרבי זירא עד שליש משלו מכאן ואילך משל הקדוש ברוך הוא' (בבא קמא ט:). וברש"י 'עד שליש משלו - דהיינו אותו שליש שיוסיף בהידור מצוה משלו הוא שאינו נפרע לו בחייו כדאמרין היום לעשותם ולא היום ליטול שכרם. מכאן ואילך - מה שיוסיף בהידור יותר על שליש יפרע לו הקב"ה בחייו'.

הרי מבואר שבזכות קיום מצוות באופן מהודר יותר מהחיוב זוכים לשפע ברכה וטובה ואוכלים פירותיהם בעוה"ז, ובוה מתפרש כפתור ופרח המשך הפסוק 'למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם', שמכיון שתוכן עניינו של הפסוק בא על קיום המצוות בשלימות ובדקדוק אחר כל פרטיהם אף מה שלא נתפרש במפורש, על כן נאמר בזה השכר המיוחד של למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם.

והנה כעין זה כתבה תורה כבר בפרשת ואתחנן בפסוק 'ועשית הישר והטוב בעיני ה'' (לעיל ו,יח). אכן שם הפשט הוא על עצם קיום המצוות שיהיה בגדר של עשיית הטוב והישר בעיני ה', וכמו שכתב הרמב"ן - 'ועשית הישר והטוב בעיני ה' על דרך הפשט יאמר תשמרו מצות השם ועדותיו וחוקותיו

ונראה ביאור העניין דכל שלש שנים נחשבים לפרק זמן שלם בפני עצמו, משום שהוא קבוצה של שלש. [וכן מצינו ששלש שנים הם פרק זמן בפני עצמו, להלן בפסוק (טו, יח) "כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים", עיין במפרשים שם (אבן עזרא ודעת זקנים ואור החיים) שפירושו שימי שכיר הם שלש שנים ומשנה שכר שכיר הוא שש שנים. וכן מצינו בכתוב (ישעיה טז, יד עיי"ש)].

ומשום כך בסדר נתינת המעשרות, שלאורך תקופת הזמן אוכל פירות המעשר בעצמו לפני ה' בירושלים. קבעה תורה שמדרכי החדש והצדקה שלא יטול כל האכילה רק לעצמו, אלא יתן גם לעניים, ועל כן בשנה השלישית שהיא האחרונה בפרק זמן זה וסיומה של התקופה, אזי יתן הפירות הללו לעניים. והוא הלשון שפתח בו הכתוב "מקצה שלש שנים", כלומר, שעניינה של מצוה זו, נובע מהיות השנה השלישית קצה וסיומה של תקופה זו של שלש שנים.

והנה חז"ל למדו מפסוקים אלו את מצות ביעור מעשרות, שכל התרומות והמעשרות ודמיהם שעדיין השהה בביתו עד עתה, הרי בשנה השלישית לשמיטה, צריך להביאם ליעדם ותכליתם, לתתם לזוכים בהם ולאכלם או לבערם מביתו.

ונראה כי גם המצוה של ביעור מעשרות נובעת מאותו הטעם, דהיינו משום שנסתיימה תקופת שלש שנים. שכל זמן שהוא שרוי בעיצומו של פרק הזמן, יש לו רשות להתאחר ולעכב אצלו את המעשרות, אולם כאשר פרק הזמן מגיע לסיומו מוטל עליו להביא את המעשרות אל יעודם, ואין יכול לדחות עוד ולאחר המעשרות אל מעבר לתקופה.

* * *

מקץ שבע שנים תעשה שמיטה (טו, א)

מכתוב זה למדו חז"ל (ערכין כח:) שאין השביעית משמטת אלא בסופה דכתיב 'מקץ'. וכן אמרו בספרי - 'מקץ שבע שנים, יכול מתחילת השנה או בסופה, הרי את דן נאמר כאן קץ ונאמר להלן (דברים לא, י) קץ, מה קץ האמור להלן בסופה ולא בתחילתה, אף קץ האמור כאן בסופה ולא בתחילתה' (דברים פסקא קיא). ומדין זה שאינה משמטת אלא בסופה יש

סימן הטהרה החיצוני שאינם מפריסי פרסה, והם 'גמל ארנבת ושפן', ואחר כך בדרך לא זו אף זו, אמרה תורה שאף החזיר שהוא יותר במעלה מהם, משום שיש לו את סימן הטהרה החיצוני דהיינו מפריס פרסה, שסימן זה הוא יותר סיבה לקבוע כשרותו, שהרי הוא בולט וניכר בצורתו, ובכל זאת כיון שאין לו את סימן הטהרה הפנימי שאינו מעלה גרה, הרי הוא טמא. ונמצא שהחזיר הוא המין הטמא הקרוב ביותר לטהרה.

ולכן לעתיד לבוא כאשר רוח טהרה תגבר בעולם, הרי עוצם רוח הטהרה ישפיע על אלו הקרובים לטהרה, שגם הם ימשכו לטהרה, וכיון שהחזיר הוא הקרוב ביותר לטהרה, ישתנה טבעו ויתקרב לטהרה, ויעלה אף הוא גרה ויחזור להיות טהור ומותר באכילה.

[והנה בספרי המקובלים מופיע שישנם ארבע קליפות בעולם, ומהם ג' קליפות טמאות לגמרי, אולם קליפת נוגה יש בה קצת טומאה וקצת אור הקדושה, ולעתיד לבוא תעלה קליפת נוגה ותכלל בקדושה, וג' קליפות הטמאות ידחו לגמרי. עיין בספר התניא פרק לו, וגם זה מהטעם הנ"ל, שבעת שהקדושה תתגבר בעולם אז ימשכו כל הקרובים אל הקדושה ויכללו בה].

* * *

הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו וגו' (יד, כח-כט)

בפשטות הכתוב נתפרשה כאן מצות מעשר עני, אחר שבפרשה הקודמת ציוותה תורה על מצות מעשר שני, וכדכתיב (פסוק כב) 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה. ואכלת לפני ה' אלוקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם וגו'. וציוותה תורה עוד שבתבואת השנה השלישית אינו מפריש מעשר שני להעלותו ולאכלו בקדושה בירושלים, אלא תחת זאת מפריש אותו למעשר עני שניתן לעניים.

וצריך להבין, מה פשר חלוקה והתחלפות זו, אשר שתי שנים המצוה להפריש מעשר שני, ושנה אחת המצוה היא להפריש מעשר עני.

והדבר טעון ביאור, שכן לכאורה תוכנה ומהותה של המצוה היא שהאדם ישמיט את חובותיו, ומה לי חייב משום הלוואה מה לי חייב משום ענין אחר, והדברים צריכים תלמוד במה נתיחדה הלוואה, אשר רק אותה חייבה תורה להשמיט בעוד ששאר החובות בעינים עומדים.

ונראה דגדר מהות הלוואה היא שבדרכו של עולם היא ניתנת כאשר האדם נצרך לתמיכה בעת דחקו, וזקוק להלוואה זו בכדי שלא ימוט. וכמו שמצינו באיסור ריבית ומצות הלוואה שנכתבה תמיד בקשר לעני - 'אם כסף תלווה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה לא תשימון עליו נשך' (שמות כב,כד). וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך. אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלוקיך וחי אחיך עמך' (ויקרא כה,לה).

ואף שיש לפעמים שגם העשיר נזקק להלוואה, הרי משמעות הדבר שבאותה שעה הוא עני ושעתו דחוקה ונזקק לעזרת רעיו. וכאשר ירווח לו הוא מחזיר את הלוואה. וזה תוכן רעיונה של מצות השמיטה שמאחר שכל עיקר הלוואה הוא לסייע לאדם בשעת דחקו, וכיון שאדם זה עדיין לא באה לו שעת הרווחה ועדיין הוא דחוק, על כן ציוותה תורה שכאשר מסתיימת התקופה של שבע שנים, לא ישמור לו הנושה לעולם את חובו אשר מכביד עליו. ואין זה ממידת האחוה להכביד את ידו ולנגוש את אחיו עד בלי די, וציוותה תורה לרחם עליו ולוותר ולהשמיט את החוב שעבר זמנו, מאחר שאביון זה עדיין לא נחלץ עד עתה משעת הדחק שבגיניו סייע בידו והלווה לו.

זה כל יסוד מצות שמיטת כספים, כי אין השמיטה זמן של הפקעת כלל חיובי ממון שבין אדם לחבירו, אלא הוא מדין חמלה וחנינה על האח האביון שלא יהיה משועבד לנצח. ולכן רק סוג חוב שדרך לעשותו כחסד הניתנת לאדם בשעת דחקו, בזה נאמרה מצוה זו, והיינו הלוואה. אבל חוב ממון שנוצר ממשא ומתן או משכר פעולה או שאר חיובי ממון כגון נזיקין וקנסות, אינו שייך כלל לגדר השמטת כספים, ובה לא נאמרה מצוה זו.

* * *

כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה וגו' (טו, יב)

לנו ללמוד על יסוד מצות השמיטה, שאין טעם מצוותה מצד שנת השמיטה וקדושתה, שהיא גורמת להשמטת חובות אלא הוא משום שנסתיים פרק זמן של שבע שנים. ולכן ציוותה תורה שבכלות התקופה של שבעת השנים יחוס האדם על אחיו העני אשר הוא נושה בו וישמוט את חובותיו, והוא מצד מידת החמלה לשחרר את רעהו מהחובות שהוא חייב לו לרגל סיום תקופת הזמן, והתחלת פרק זמן חדש. (ועיין מה שכתבנו בזה בביאורי תורה עלון 85).

ודומה הדבר למצוה שנאמרה ביובל שבבוא היובל ישבו איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו, שגם זה מצד התחדשות הזמן שנסתיים פרק זמן אחד ובא פרק זמן חדש. שזה סיבה שיחזרו שדות לבעליהם וישתחררו עבדים לבתיהם, שהזמן החדש יתחיל מתוך חירות ושחרור מן השעבודים הישנים מהתקופה הקודמת. וגם ביובל סיבת השחרור הוא מצד התחלפות התקופה הכללית של חמישים שנה.

אולם שנת היובל משחררת בתחילתה, ואילו השמיטה אינה משמטת אלא בסופה, והטעם בזה פשוט משום שביובל מתחלפת התקופה בתחילתה, שאחרי שנסתיימו ארבעים ותשע שנים - שבע שמיטות, אז באה שנת היובל שבה מתחלת התקופה החדשה [ולרבי יהודה אף נמנית שנת היובל כשנה הראשונה של השמיטה הבאה ועיין מה שנתבאר בזה ב'ביאורי תורה' עלון 72] אבל בשביעית סיום התקופה הוא בסוף שנת השמיטה, שאז מסתיימת התקופה של שבעת השנים.

* * *

וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה' (טו, ב)

בפרשה זו נצטיינו להשמיט את כל חובות הממון שבין איש לרעהו בסוף שבע שנים. והנה במשנה (שביעית פ"ג משנה א-ב) מבואר, כי השמטה זו אינה נהגת אלא בהלוואה, אבל שאר החובות השונים שאינם בכלל הלוואה, כגון שכר שכיר, הקפת החנות, אונס ומפתה וחיובי נזיקין וכיו"ב, אין השביעית משמטתם, [אלא אם כן זקפן עליו במלווה שאז הופכים למלווה והשביעית משמטתן].

ואכן על חובת ההענקה לעבד נצטוונו בספר דברים - "וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם, הענק תעניק לו מצאנך מגרנך ומיקבך וגו'". כי יסוד חיוב זה הוא נובע מחובות ההטבה שחייב בהן האיש הישראלי לאחיו, ועל כן מקומו בפרשה זו שבספר דברים דייקא.

וכן גם הכתוב 'כי טוב לו עמך' (פסוק טז), - שממנו למדו חז"ל (ב"ק פז: ועיי"ש בתוס') 'עמך במאכל עמך במשתה', עד שאמרו 'כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו' - נאמר בפרשה זו, מכיון שחיובים אלו הם מצד האחוה.

אמנם הלכות עבד עברי הכתובים בספר ויקרא בפרשת בהר, התם מפורש להדיא שיסוד חיובן הוא מצד קדושת ישראל שהם עבדי ה', ולא עבדים לעבדים, ובפרשה זו נתחדשה יציאת עבדים ביובל, שנובעת מצד היותם עבדי ה' שעל כן לא ימכרו לצמימות. כדכתיב בקרא - 'לא תעבוד בו עבודת עבד וגו' עד שנת היובל יעבוד עמך וגו'. ושב אל משפחתו וגו' כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד. לא תרדה בו בפרך' (ויקרא כה, מב).

וכך נתחדשה שם מצוות גאולת עבדים מידי נכרי, 'כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם". הוי אומר, שכל הלכות עבדים שנאמרו בפרשת בהר נובעות מצד היותנו עבדי ה', ושייכים שפיר לספר הקדושה והעבודה - ספר ויקרא.

דיני עבד עברי, מוזכרים בתורה שלש פעמים, בפרשת משפטים, ובפרשת בהר בספר ויקרא, וכאן בפרשת ראה.

והנה בפרשת משפטים לישנא דקרא הוא - 'כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חינם', ואילו במשנה תורה לשון הכתוב הוא - 'כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה וגו' ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך'. הרי לפנינו שני הבדלים: א. עצם תואר העבד - בפרשת משפטים נקרא "עברי" ובספר דברים "אחיד". ב. דין שילוח העבד - בפרשת משפטים מוגדר בלשון "יצא לחפשי", ובספר דברים "תשלחנו חפשי".

וביאור הדברים נעוץ בגדר החומשים השונים, אשר ביארנו ב'פרקי מבוא' לבן מלך על התורה (כרך א - מאמר ה' האור הגנוז בחמשת הספרים').

כי בספר 'שמות' העמידה תורה את סדר המשפטים וחכיות המשפט שנצטוו בו מצד שהם בני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב, וקבעה תורה שמשפט עבד עברי הוא לשש שנים בלבד, כלומר שמלכתחילה הגבילה את זכותו של האדון להשתלט בעבדו, באופן שכללות שש שנים יצא לחפשי ממילא.

אולם בפרשת ראה [שהוא בספר דברים - המציין את היותנו בניג למקום ואחים זה לזה], הלכות עבד עברי הם מדיני 'אחיד' כלשון הכתוב. ומטעם זה נאמרה דין שילוח העבד כחובת האדון לעבדו, דמכח חובתו לאחיו מוטלת עליו ההתייחסות בדרך חמלה, וזהו שהדגישה תורה כאן "ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך". והבן.

ביאורי עניינים

ראשי חדשים לעמך נתת

ק. ב. 'ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה', פרים בני בקר שנים, ואיל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים, וגו' (שם כה, יא).

והנה, בשני הפעמים הללו מתייחס עניינו של ראש חודש לעם ישראל, ונקרא בשם "ראשי

"ובראשי חדשיכם"

שני פעמים מוזכר בתורה עניינו של "ראש חודש" - א. 'וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלוקיכם וגו' (במדבר

חדשיכם". ודבר זה צריך ביאור משום מה נחשב ראש חודש לענייניו של עם ישראל, דבשלמא המועדים נקראים "מועדיכם" שהרי שייכים הם רק לעם ישראל ולא לשאר העמים, שעניינם של המועדים הוא שנקבעו על המאורעות והטובות שנעשו בהם לישראל. אבל במה שייך ראש חודש לישראל יותר מאשר לשאר אומות העולם, שעל שם כך יקרא "ראשי חדשיכם". [ויש מפרשים שביארו דכיון דקביעות החדשים נקבעת על ידי בית-דין, על כן נחשבים החדשים של ישראל].

ראשי חדשים - לכפרה ולזכרון

והנה, בסדר התפילה והברכות שתיקנו חז"ל מצינו מבואר כי ראש חודש הוא יום שנתן אותו ה' לעם ישראל עבור שני דברים.

א. בתפילת מוסף אנו אומרים 'ראשי חדשים לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדותם בהיותם מקריבים לפניך זבחי רצון ושעירי חטאת לכפר בעדם'. הרי מפורש דראש חודש הוא יום שנתנו הקב"ה לעמו ישראל בשביל 'כפרה'.

ב. אכן בברכת המזון, בברכה שתיקנו חז"ל למי ששכח לומר יעלה ויבא, הנוסח הוא 'בא"י אמ"ה אשר נתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון'. הרי בנוסח ברכה זו, מפורש דראש חודש הוא יום שנתנו הקב"ה לעמו ישראל בשביל 'זכרון'.

הנה מבואר בזה, שחז"ל תקנו מטבע לשון של 'נתינה' לעם ישראל, על שני דברים אלו שבראש חודש, 'כפרה' ו'זכרון'.

ויסוד שורש שני דברים אלו, הם בשני הפרשיות הנזכרות לעיל, עניין הכפרה יסודו בפרשה של קרבנות המוספין, שהקרבנות באים לכפר. ועניין הזכרון שרשו בפרשה של חצוצרות, שהחצוצרות באים לזכרון לנו לטובה לפני ה'.

וממילא אתי שפיר מה שנקראו ראשי החדשים "ראשי חדשיכם", דראש חודש אינו רק יום המציין את תחילת החודש, אלא הוא גם יום שנתנו הקב"ה לעמו ישראל לכפרה ולזכרון.

והנה עניין הזכרון מוזכר גם בכל התפילות וברהמ"ז של ראש חודש, שתיקנו חז"ל לומר בהם את תפילת 'יעלה ויבא', דהיינו עניין הזכרון לטובה

שיש בר"ה, וכפי שעולה מנוסח תפילה זו - 'יעלה ויבא וכו' ויפקד ויזכר זכרונו ופקדונו [ופקידה גם היא זכרון, כדאיתא בגמרא (ר"ה לב): 'פקדונות הרי הן כזכרונות, כגון וה' פקד את שרה וגו' דברי רבי יוסי']. וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך וזכרון ירושלים עיר קדשך וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפליטה לטובה וכו' זכרנו ה' אלוקינו בו לטובה ופקדנו בו לברכה'. הרי שכל כולה של תפילה זו היא זכרון לטובה.

וגם בתפילת מוסף שיעקר תוכנה הוא עניין הכפרה, בכל זאת נזכר בה גם עניין הזכרון, 'זכרון לכולם יהיו', וברית אבות לבנים תזכור'.

כפרה - בתפילת מוסף, זכרון - בשאר התפילות ובברכהמ"ז

ולאחר שעלה בידינו ששני דברים ניתנו לעם ישראל בראש חודש, הקרבנות לכפרה והחצוצרות לזכרון לטובה, עלינו לבאר את סדר התפילה, משום מה תיקנו חז"ל להזכיר את הקרבנות והכפרה רק בתפילת המוספין, ואילו בברהמ"ז ובשאר התפילות תיקנו להזכיר רק את הזכרון ששרשו במצות החצוצרות, ואין מזכירים בהם כלל את הכפרה שניתן לישראל בראש חודש.

ובביאור הדבר נראה, דבכל תפילה תיקנו חכמים להזכיר רק את מה ששייך לעניינה של תפילה זו. ולכן בתפילת המוסף, שבאה כנגד קרבנות המוספין, תיקנו חכמים להזכיר את עניין הקרבנות והכפרה שהוא עניינה של תפילה זו - 'תפילת המוספין'. אולם בברהמ"ז שעניינה הודאה להקב"ה על שבחסדו השפיע עלינו מטובו, תיקנו חז"ל להזכיר את עניין הזכרון, שביאת זכרונו לפנינו לטובה, מביאה לנו השפעת רוב טובה מאתו יתברך.

אמנם, עדיין יש לבאר, דהא גם בכל שלשת התפילות תקנו חז"ל להזכיר את תפילת 'יעלה ויבא' והרי התפילות הם כנגד קרבנות התמידין, ואם כן מדוע תיקנו להזכיר בהם 'יעלה ויבא' שענייניו הוא זכרון לטובה.

ונראה בטעם הדבר, שכיון שהתפילות כנגד תמידין תקנום, וההבדל שבין קרבן התמיד שבראש חודש לקרבן תמיד שבכל ימות השנה, הוא במצות החצוצרות, שתקעו על קרבנות התמידין של ראש

אומרים 'זכרון לכולם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא', דעניין אחד הם הזכרון לטובה והתשועה מיד שונא.

כפילות התפילה על עבודת הקרבנות

בהמשך התפילה אנו מבקשים 'מזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חודש נעלה עליו וכו' ובעבודת בית המקדש נשמח כולנו וכו', ואחר כך אנו חוזרים ומבקשים 'הביאנו לציון עירך ברנה וכו' ושם נעלה לפניך את קרבנות חובותינו וכו', ולכאורה הוא כפל תפילה.

ונראה לבאר דהנה הארכנו לעיל דקרבנות ר"ח באים לכפרה, וקים להו לחז"ל דכיון דיום ר"ח ניתן לעם ישראל לזמן כפרה, הרי שגם אם לא היה דין קרבן מוסף מצד קדושת היום, מ"מ היתה התורה מצווה להביא קרבן לכפרה, משום שהוא ראש חודש והוא יום כפרה, וכשם שביה"כ מביאים קרבנות לכפרה, [ונראה דלמדו זאת מזה גופא שקראה תורה לראש חודש בפרשה זו של הקרבנות - 'ראשי חודשים', ששמעו מזה שכל עצם ר"ח ניתן לנו לכפרה, וכמו שנתבאר]. ונמצא דאליבא דאמת משמשים קרבנות ר"ח לשני דברים, הן לקרבנות המוספין והן לחובת היום משום כפרה. [וכמו דמצינו שלדעת רבי (יומא ג.) יוצאים ידי חובתם ביוה"כ באיל אחד לחובת היום ולמוספים, ואכמ"ל].

זהו הביאור בכפל התפילה, שבתחילה אנו מבקשים על הקרבנות מצד הדין המיוחד של קרבן ראש חודש 'ועולת ראש חודש נעלה עליו', והיינו מדין הכפרה שבקרבן הבא מצד עניינו המיוחד של היום כ'ראש חודש'. ואחר כך אנו מבקשים על הקרבנות מצד הדין מוספין שלהם הבא מצד קדושת היום, שבכל יום קדוש יש בו חובת מוספין, 'ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו'.

חודש, ומשום כך תיקנו שהזכרת עניין ראש חודש בתפילות יהיה בבקשת הזכרון לטובה, כי החצוצרות הם המביאים את הזכרון בראש חודש, כמבואר לעיל.

כלומר, דאף שיש בראש חודש דבר נוסף שהוא הכפרה, הרי עניין הכפרה מתבטא בקרבנות המיוחדים לראש חודש שהם המוספין, ולהם נתייחדה תפילה בפני עצמה. אבל הדבר המיוחד שיש בראש חודש גם בקרבן התמיד עצמו, הוא החצוצרות, שהם מביאים את הזכרון שנזכרים לפני ה' לטובה, ולכן זה הדבר שנבחר להזכיר בו עניינו של ראש חודש בתפילות.

ותשועת נפשם מיד שונא

ובדברים אלו יבואר היטב נוסח תפילת מוסף של ראש חודש, שתיקנו בסדר הבקשה 'זכרון לכולם יהיו, ותשועת נפשם מיד שונא'. ולכאורה צריך ביאור מה עניין בקשה זו של כפרת ראש חודש, 'לתשועת נפשם מיד שונא', והרי אין תפילה זו עוסקת כלל בישועה והצלה מיד השונא.

אמנם להמתבאר לעיל דיסוד ה'זכרון' שיש בראש חודש, נלמד מפרשת החצוצרות, אתי שפיר. דהנה בקראי החצוצרות בסמוך לפסוק של 'וביום שמחתכם' כתיב (במדבר יט) 'וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלוקיכם ונושעתם מאויביכם'. הרי מבואר דה'זכרון' שמעוררים החצוצרות לפני ה' בעת מלחמה על הצר הצורר, בכוחו להביא ל'ונושעתם מאויביכם'. ומכיון שיש בסגולת הזכרון של חצוצרות שהם גם מגינים במלחמה ומביאים לתשועה מן האויבים, לכן כאשר באים להזכיר עניין הזכרון של ראש חודש,

הכמה ומוסר

הבא ליטהר מסייעין אותו

שלו מוצא על פי חישוביו שלא יגיע מדי רחוק, אם בשל כשרונותיו הדלים, או משום כוחות נפשו המוגבלים, ובשל כך מזניח עצמו ואפילו אינו מנסה להתאמץ שמוא בכל זאת יצליח.

הנהגה לאמיתו של דבר צריך האדם לפעול

לא להתייבש ממעלות על פי מצבו העכשווי כאשר האדם בא להתוות דרכי עלייתו בתורה ועבודת ה', יש שהוא סבור ומתאר לעצמו שאינו מסוגל להתעלות למדרגות נעלות, משום שמכיר את כוחותיו והוא מפוכח ומציאותי, ולפי נסיון העבר

דשמיא מרובה ויוכל להגיע למעלות רמות ודרגות נכבדות.

וכמו שכתב בספר 'חובות הלבבות' שעל האדם לחשב דרכו - 'מה שיש ביכלתו ממעשה העבודה, ולהרגיל בה ולהתמיד עליה, וירוף ויחרץ לעשותה עד שתשוב לו למנהג. ואחר כן ישתדל להוסיף על מה שיש ביכלתו, ויכסוף לו בלב, ויעלה אליו במחשבתו, וישאל מה-ל לעזור ולאמצו על יותר ממה שיש ביכלתו מן הידיעה והמעשה בלב ומצפון נאמן. וכשיתמיד על זה, 'מציא לו הבורא בקשותיו, ויפתח לו שערי ידיעתו, ויחזק שכלו ואבריו לעמוד במצוותיו אשר למעלה מיכלתו, מדרגה אחר מדרגה, וכו'. - בעל מעשה העבודה, אם ישתדל וימהר ויחרץ לעשות מה שיש ביכלתו, יעזרהו האלוקים לעשות מה שהוא למעלה מיכלתו, אשר הוא הפרי העליון והטובה הנכבדת מאת האלוקים על סגולתו ואנשי אהבתו בעולם הזה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה - כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר (אבות פרק ד משנה ט), ואמר החכם - 'כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמוחה' (קהלת בכו). כי התלמיד ימצא בלב, כשהוא משתדל בחכמה, כח עליוני רוחני, אין בכח אדם להועילו בו' (שער ח חשבון הנפש - פרק ג חשבון הכ"א).

ואמרו - 'הבא ליטהר מסייעין אותו' (יומא לה:).
ושם - 'והתקדשתם והייתם קדושים - אדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה'.

התגברות הנסיונות אינה סיבה למורך לב

עוד יש מחשבה שדרכה להרפות את האדם, והיא עלולה להחליש ולהפריע את עלייתו והליכתו בדרכי ה'. וזה כאשר ניצבים בפניו נסיונות בעניינים שונים בגוף בנפש ובמוח. ותחילה סבור הוא שאם יעמוד איתן תקופה מסוימת על משמרתו, יוכל לעדות נזר הנצחון על ראשו ומעתה יתהלך חפשי ומשוחרר מכל קושי. אולם כאשר רואה שהקשיים מתמשכים ולא עוד אלא שלפעמים הנסיונות הולכים ומתגברים, אזי נדמה לו שלעולם יוצרך להילחם וכל ימיו יזדקק לאזור כוחות כבירים לעמוד כחלמיש, וגם דואג שמא יתגברו נסיונותיו עוד יותר ולא יוכל לעמוד בהם. ופחד זה עצמו מחליש אותו ומערער

לעשות כפי יכלתו ומירב כוחותיו, אפילו אם בוודאי לא יגיע למדרגות, כי הרי זה תפקידו לעשות מה שבאפשרותו, ומה ממנו יהלך אם יגיע לאיזה דרגה בזה. וכדאיא במדרש - 'אנוכי מצוה אתכם היום - שלא תאמר איני יכול לשמוע את כל התורה ולשמור את כל המצוות שכתוב בה ארוכה מארץ מידה, משל למלך שהיה לו בור עמוק לאין סוף אמר לבן ביתו שכור פועלים ומלא את הבור, שכר פועלים ומי שהיה טיפש היה הולך ומביט בבור אמר אימתי אני ממלא אותו, ומי שהיה פיקח אמר מה איכפת לי שכיר יום אני, אני שמח שמצאתי לי מלאכה, כך הקב"ה אומר לו מה איכפת לך שכיר יום אתה, עשה יומך 'עד ירצה כשכיר יומו' (לקו"ש דברים רמז תתסג).

אמנם יש לדעת שאין האדם יכול לקבוע את סיכוייו ותכליתו לפי כוחותיו ותכונותיו שמצד טבעו, וגם אין זה נכון למדוד את מידת הצלחתו על פי הקשיים והתוצאות שבאים לו בתחילת דרכו. שכן דרך המקבלים עליהם עול תורה ועבודת ה' שאחר שהם נכנסים לזה הם זוכים לסייעתא דשמיא מרובה, ומשיגים הרבה יותר ממה שהעריכו בעצמם, וכל סביבתם משתאה על גודל המעלה ורוממות המדרגה שהגיעו אליה. ואף הם עצמם גם בעיניהם יפלא איך הגיעו לכל זאת. והטעם לכך הוא כפי שאמרו חז"ל שאומר הקב"ה לישראל - 'בני פתחו לי פתח כחוודו של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו' (שהש"ר הג).

אחר שמתאמצים זוכים לסייעתא דשמיא

ואכן הדבר גלוי ומפורסם שגדולי ישראל הגיעו לדרגות נשגבות בידיעת התורה ובדביקות בה' בהשגות נעלות וברגשות קודש, וחיברו ספרים רבי חכמות והאיכות, אשר לא 'אומן שאדם אחד לבדו ישיג כל זאת בכח אנושי בתקופת חייו, נוסף על מה שהיו טרודים לעסוק בצרכי הציבור והצרכים ההכרחיים האישיים שלהם. והכל מוודים ומכירים כי אך עזר ממרום וברכה אלוקית שרתה עליהם, להצליח ולהספיק הכל.

וכמו כן כל אדם אף אם לפי אומדן דעתו אין בידו להגיע כי אם להשיגים דלים ונמוכים, צריך לדעת כי אם יקבל עליו עול תורה, יזכה לסייעתא

ואפשרותו בכל לבבו בכל נפשו ובכל מאודו. ואין לו רשות כלל להרפות ידיו אפילו לרגע קט. אך כך היא עצת היצר להגדיל פחד הנסיון, אולי על ידי זה יפול האדם ברוחו ויטייאש לגמרי מלכתחילה כאשר יסיק שממילא לא יהא בכוחו לעמוד בכך עד תומו. אך צריך לדעת שמה שהולכים ומתגברים נסיונותיו אין זה הוכחה שעוד נכוננו לו קשיים יותר רבים, אלא יתכן ואף מסתבר שאם יעמוד איתן, אזי במשך הזמן יסלקו מן השמים את מצב הנסיון, או שיכניע את יצרו ולא יקשה עליו לעמוד בכך.

וזה וודאי שאין מעמידים את האדם בפני נסיון שאינו יכול לעמוד בו. וכדאיתא בחז"ל - 'תנא דבי רבי ישמעאל לפום גמלא שיחנא' (סוטה ג): - 'לפי כח הגמל מרבין במשאוי' (רש"י). וכן אמרו - 'אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריתו' (עבודה זרה ג).

ויש לאדם לבטוח בה' אשר יוליכנו בטח וישמרנו מכל מכשול. וכמו שאמרו בגמרא - 'אנן דסיגין בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם' (שבת פח:). וברש"י - 'דסיגין בשלימותא - התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו'.

את כח עמידתו, ומתגנבים ללבו חששות והרהורים האם יהיה בכוחו להתמיד בכך. ובאמת הרי אפילו אם היה הדבר כן חייב האדם לעשות כל מה שביכלתו

בס"ד

מכון חתומי
בן מלך

אלול תשפ"ב

ברכת מזל טוב

מקרב לב אנו משגרים את ברכותינו המאלפות, למעלת כבוד האי גברא רבה ויקירא, מחשובי אברכי קהילתנו, איש חמודות ורב תבונות, מתומכי מכונו, מרבה פעלים לתורה ועבודה, הפועל רבות ונצורות למכון כתבי בן מלך

אברהם אייזנבאך שליט"א

אשר ליבו פתוח ועור לכל פעולות "מכון כתבי בן מלך" ואתו עמו נות ביתו החשובה תח' תומכת נאמנה בכל מפעלות הקודש לרגל היכנס בנו **יוסף דוב** הי"ו לעול תורה ומצוות

יהי רצון שזיכונו הוא ומשפחתו לרוות ממנו רוב נחת דקדושה לתפארת המשפחה הנכבדה וזכות החוקת והעמדת התורה תעמוד לכם להתברך בכל הברכות האמורות בתורה וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה אמן

בהוקרה והערכה
נהגלת המכון **אריה קרישבסקי**

התודה והברכה לידידנו הכבדים מתומכי מכונו שנמלנו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **אברהם**
אייזנבאך שליט"א
לרגל בר מצווה לבנו

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **חיים יעקב**
קלפהולץ שליט"א
לרגל אירוסיה הבת